

УДК 373.5.016:53]:004

DOI <https://doi.org/10.32782/pet-2021-1-6>**Віктор НИКИТЮК***вчитель фізики, ОНЗ «НВК «Локачинська ЗОШ І-ІІІ ст. – гімназія» Локачинської селищної ради Володимир-Волинського району, вул. Миру, 30, смт. Локачі, Україна, 45500***Бібліографічний опис статті:** Никитюк, В. (2021) STEAM-практикум як вид інноваційної діяльності на уроках фізики. *Фізика та освітні технології*, 1, 35–38, doi: <https://doi.org/10.32782/pet-2021-1-6>**STEAM-ПРАКТИКУМ ЯК ВИД ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ФІЗИКИ**

Розвиток гнучких навичок (критичне мислення, IT-орієнтованість, креативність, крос-галузева спеціалізація, мультимовність) найкраще забезпечує STEAM-підхід до навчання, в якому органічно сплетені природничі науки, математична грамотність, мейкерство, технологічна, інформаційна та мистецька обізнаність. Указано шляхи дослідницько-пошукової діяльності учнів на уроках фізики: навчальні проекти, міні-дослідження, лабораторні роботи, фізичний практикум, експеримент та позаурочній діяльності через науково-дослідницьку роботу в системі МАН, гурткову роботу, інтелектуальні змагання та заходи навчального характеру. Розглядається STEAM-практикум у фізиці як синтез навчального проекту та фізичного практикуму, як приклад інноваційної діяльності учнів. Роботи STEAM-практикуму можуть бути як короткотривалі, так і довготривалі залежно від складності завдань, наявності відповідного обладнання, локації дослідження, кількості учасників роботи тощо.

Розглянуто окремі приклади робіт STEAM-практикуму, які можна проводити на уроках фізики: Дослідження кольорової гами світла. Вимірювання відносної вологості повітря. Дослідження явища електролізу. Визначення центра мас плоских тіл. Визначення проби дорогоцінних металів. Дослідження поверхонь тіл в цифровий мікроскоп.

Спектр робіт STEAM-практикуму може бути надзвичайно широким. Кількість міні-досліджень в роботі може змінюватися залежно від класу, тривалості проекту тощо. Сформульовано вимоги до робіт STEAM-практикуму. Технологічні картки робіт STEAM-практикуму можуть бути подані у вигляді інструкцій, навчальних презентацій, квестів, QR-кодів тощо.

Ключові слова: STEM-освіта, навчальний проект, STEAM-практикум, освітнє середовище, інтерактивне обладнання.

Viktor NIKITYUK*Physics teacher, “Lokachi Secondary School of the 1st-3rd grades – gymnasium” of Lokachi village council of Volodymyr-Volyn district, 30 Peace St., Lokachi, Ukraine, 45500*

To cite this article: Nikityuk, V. (2021) STEAM-praktykum yak vyd innovatsiinoi diialnosti na urokakh fizyky [STEAM-workshop as a type of innovative activity in physics lessons]. *Physics and educational technology*, 1, 35–38, doi: <https://doi.org/10.32782/pet-2021-1-6>

STEAM-WORKSHOP AS A TYPE OF INNOVATIVE ACTIVITY IN PHYSICS LESSONS

The development of flexible skills (critical thinking, IT-orientation, creativity, cross-industry specialization, multilingualism) is best provided by the STEAM-approach to learning, which organically intertwines science, mathematical literacy, making, technology, information and art awareness. The ways of research activities of students in physics lessons are indicated: educational projects, mini-researches, laboratory works, physical practicum, experiment and extracurricular activities through research work in the IAS system, group work, intellectual competitions and educational activities. STEAM-practicum in physics is considered as a synthesis of educational project and physical practicum, as an example of innovative activity of students. STEAM-workshop works can be both short-term and long-term, depending on the complexity of the tasks, the availability of appropriate equipment, the location of the study, the number of participants, and so on.

Some examples of STEAM-workshop work that can be done in physics lessons are considered: Research of light color gamut. Measurement of relative humidity. Investigation of the phenomenon of electrolysis. Determination of the center of mass of flat bodies. Determination of a sample of precious metals. Examination of body surfaces in a digital microscope.

The range of STEAM workshops can be extremely wide. The number of mini-studies in the work may vary depending on the class, project duration, etc. Requirements for STEAM-workshop works are formulated. Technological cards of STEAM-workshop works can be submitted in the form of instructions, educational presentations, quests, QR-codes, etc.

Key words: STEM-education, educational project, STEAM-workshop, educational environment, interactive equipment.

Розвиток гнучких навичок (критичне мислення, IT-орієнтованість, креативність, крос-галузева спеціалізація, мультимовність) найкраще забезпечує STEAM-підхід до навчання, в якому органічно сплетені природничі науки, математична грамотність, мейкерство, технологічна, інформаційна та мистецька обізнаність.

Використання провідного принципу STEAM-освіти – інтеграції – дозволяє здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту та обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, підвищення рівня мотивації до навчання та формування навчальних компетентностей якісно нового рівня.

Дослідницько-пошукова діяльність учнів на уроках фізики може бути реалізована через навчальні проекти, міні-дослідження, лабораторні роботи, фізичний практикум, експеримент та позаурочній діяльності через науково-дослідницьку роботу в системі МАН, гурткову роботу, інтелектуальні змагання та заходи навчального характеру.

Успішного формування ключових компетентностей учня можна досягти шляхом впровадження в освітній процес STEAM-практикуму, провідною ідеєю дослідження якого є фізичний об'єкт, що вивчається в контексті STEAM-освіти. Особлива увага приділяється учнівському мейкерству – не тільки виконати дослідницьке завдання, а й спробувати виготовити власний продукт. STEAM-практикум у фізиці можна розглядати як синтез навчального проєкту та фізичного практикуму, тому може виконуватись в рамках вивчення як окремих тем, так і в кінці навчального року.

Роботи STEAM-практикуму можуть бути як короткотривалі, так і довготривалі залежно від складності завдань, наявності відповідного обладнання, локації дослідження, кількості учасників роботи тощо.

Розглянемо окремі приклади робіт STEAM-практикуму, які можна проводити на уроках фізики.

1. Дослідження кольорової гами світла.

Мета роботи – дослідити явище дисперсії світла, ознайомитись із доповнюючими кольорами та їх механізмом сприйняття. Поряд з цим учні мають прослідкувати інтеграцію даного явища з іншими науками, зокрема: з інформатикою – поняття RGB-палітри та вимоги до оформлення презентацій, постерів; хімією – способи отримання фарб в промисловості та побуті; фізіологією – особливості сприймання оком різних кольорів; ергономікою – доцільність використання гами кольорів залежно від певних умов; безпекою життєдіяльності – доцільність використання світловідбиваючих фарб та дотримання учнями правил дорожнього руху.

мання фарб в промисловості та побуті; фізіологією – особливості сприймання оком різних кольорів; ергономікою – доцільність використання гами кольорів залежно від певних умов; безпекою життєдіяльності – доцільність використання світловідбиваючих фарб та дотримання учнями правил дорожнього руху.

Рис. 1. Дослідження кольорової гами світла

Учням може бути запропоновано «філологічне» завдання – придумати фразу для запам'ятовування порядку кольорів українською та англійською мовами. Експериментальним шляхом учні спостерігають утворення білого (сірого) кольору зі спектру кольорів розфарбованого диску, який обертається на валу двигуна. Тут і інтеграція з математикою – поділ кола на 7 рівних частин (за допомогою циркуля).

2. Вимірювання відносної вологості повітря. Мета роботи – навчитись вимірювати відносну вологість повітря, дослідити її вплив на організм людини. Учні, крім психрометра та гігрометра, вимірюють відносну вологість в різних локаціях школи датчиком вологості цифрової лабораторії TeslaLAB, який передає вимірювальні дані по бездротовій мережі на учнівські смартфони.

Рис. 2. Вимірювання відносної вологості повітря

Разом з тим учні вивчають норми температури та відносної вологості для експонатів музейної кімнати, архівних документів, продуктів харчування в овочесховищі тощо і роблять відповідні висновки.

3. Дослідження явища електролізу. Основною метою роботи є дослідна перевірка законів електролізу та визначення заряду електрона. Разом з цим учням може бути запропоновано дослідити застосування електролізу у хімії, біології, медицині, інших науках; хронології різних застосувань електролізу.

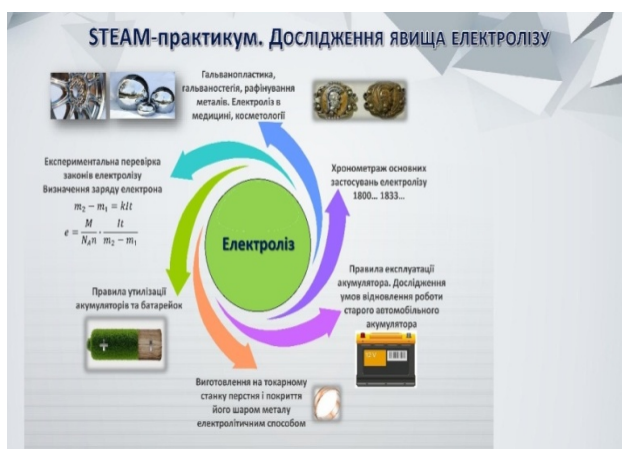

Рис. 3. Дослідження явища електролізу

Тут доцільно розглянути екологічний міні-проект «Правила утилізації батарейок та акумуляторів». Також можна ознайомитись із основними умовами правильної експлуатації автомобільного акумулятора. За можливості учні можуть виготовити на уроках трудового навчання залізний перстень і під час STEAM-практикуму покрити його шаром міді електролітичним способом.

4. Визначення центра мас плоских тіл. Мета роботи – навчитись визначати центр мас тіл правильної та неправильної форми. В роботі можна розглянути: аналітичний та експериментальний методи визначення центра мас тіла неправильної форми; дослідити взаємозв'язок центра мас та рівноваги тіла, її стійкості; практичний аспект отримання стійкої рівноваги у спорті, будівництві, акробатиці тощо; використання механізмів зі зміщеним центром мас. Також учням може бути запропоновано визначити положення центра мас тіла людини.

Рис. 4. Визначення центра мас плоских тіл

5. Визначення проби дорогоцінних металів. Мета роботи – ознайомитись із поняттям проби дорогоцінного металу (на прикладі золота та срібла) та розглянути види проб, можливість визначення проби в домашніх умовах, догляд за ювелірними прикрасами; ознайомитись із питанням золотовалютного резерву держави та ринкової ціни золота.

Рис. 5. Вивчення проби дорогоцінних металів

6. Дослідження поверхонь тіл в цифровий мікроскоп. Мета роботи – ознайомитись із поверхнями різних тіл в цифровому мікроскопі, отримати їх зображення. Поверхні тіл можуть пропонуватись як вчителем, так і учнями. Також робота передбачає знайомство з цифровим мікроскопом, правилами його експлуатації та роботу з цифровими носіями даних.

Рис. 6. Дослідження поверхонь тіл в мікроскоп

Спектр робіт STEAM-практикуму може бути надзвичайно широким. Кількість міні-досліджень в роботі може змінюватися залежно від класу, тривалості проєкту тощо.

Вимоги до робіт STEAM-практикуму:

- науковість та практична спрямованість завдань;
- міжпредметна інтеграція (не менше 3-х у кожній роботі);
- мейкерство у кожній роботі;
- звіт про результати роботи практикуму у формі письмового узагальнення, презентації, постеру, буклету тощо;
- формування навичок командної роботи та взаємонавчання;
- інформатизація представлення результатів роботи (масив даних, графіки, діаграми, QR-коди тощо)
- наявність робіт практикуму, які передбачають зміну локації (подвір'я школи, стадіон, підприємство, ліс, водойма тощо).

Технологічні картки робіт STEAM-практикуму можуть бути подані у вигляді інструкцій, навчальних презентацій, квестів, QR-кодів тощо.

Для успішної реалізації STEAM-практикуму в освітньому закладі необхідне сучасне освітнє середовище, інтерактивне обладнання (конструктори, набори датчиків, STEM-лабораторії,

навчальне обладнання, тощо), фокус-група активних педагогів (можуть бути вчителі різних дисциплін), які і створюватимуть контент робіт STEAM-практикуму, і разом з активними учнями будуть генераторами нових ідей, а також супровід з боку адміністрації навчального закладу.

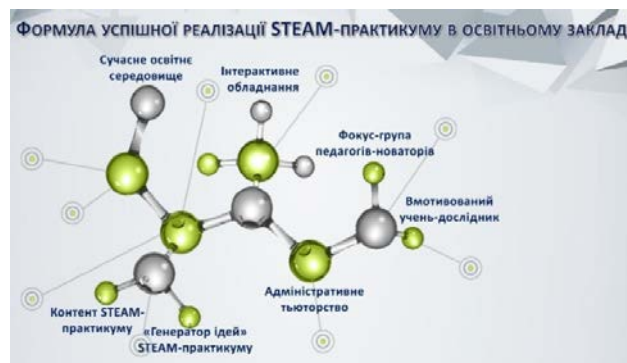

Рис. 7. Формула успішної реалізації

Реалізація дослідницької діяльності школярів через впровадження STEAM-практикумів може бути розглянута педагогічною радою і реалізовуватись в рамках навчальних годин різних предметів, за рахунок варіативної складової навчального плану або ж під час навчальної практики чи літньої школи для обдарованих учнів залежно від типу освітнього закладу, напрямків та пріоритетів його роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Шарко В.Д. Сучасний урок: технологічний аспект : посібник для вчителів і студентів. К., 2007. 220 с.
2. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua>.

REFERENCES:

1. Sharko, V.D. (2007) *Modern lesson: technological aspect: textbook for teachers and students*. K. [in Ukrainian].
2. Conception of development of natural mathematical education (STEM education). Accessed at: <https://zakon.rada.gov.ua> [in Ukrainian].